

F4110
Kvantová fyzika atomárních soustav
letní semestr 2011 - 2012

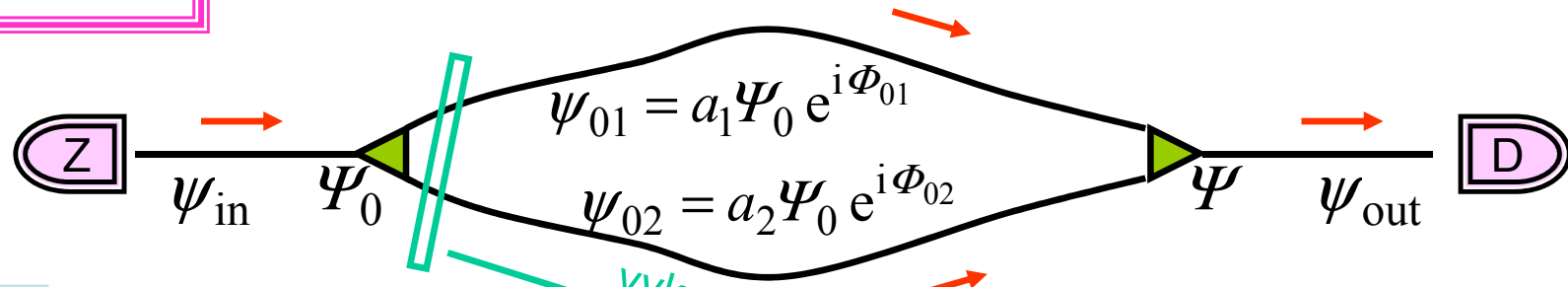
VII.
Neutronová interferometrie II.
cvičení

KOTLÁŘSKÁ 18. DUBNA 2012

Intensita na výstupu interferometru I: stacionární monochromatická vlna

Obecné schema interferometru

prázdný interferometr

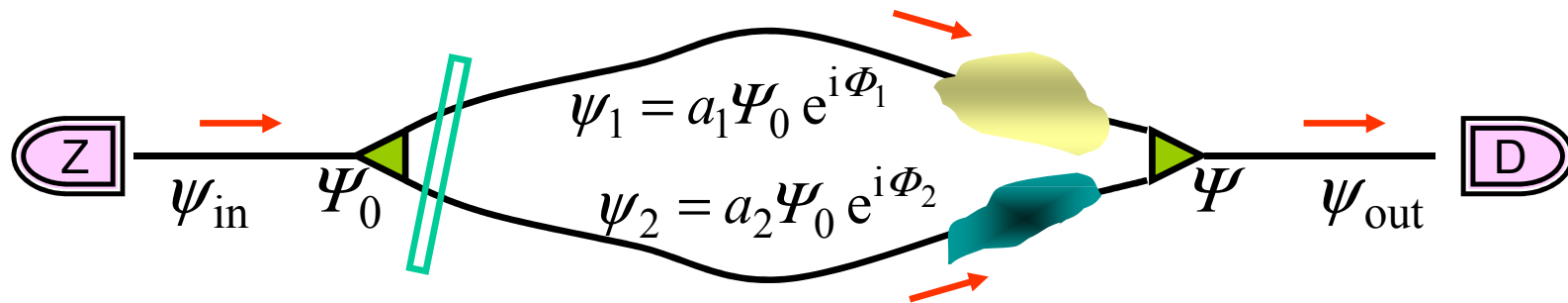
$a_1 \geq 0, a_2 \geq 0$ ostatní je ve fázi

$a_1^2 + a_2^2 = 1$ zachování toku

$$\Psi = \psi_{01} + \psi_{02} = (a_1 + a_2)\Psi_0 e^{i\Phi_{01}}$$

$$\Phi_{01} = \Phi_{02}$$

interferometr se vzorkem nebo vnějším polem

$$\Psi = \psi_1 + \psi_2 = (a_1 e^{i\Phi_1} + a_2 e^{i\Phi_2})\Psi_0 = \Phi_1 - \Phi_2 \equiv \Delta\Phi$$

$$e^{i(\Phi_1 + \Phi_2)/2} \Psi_0 (a_1 e^{+i(\Phi_1 - \Phi_2)/2} + a_2 e^{-i(\Phi_1 - \Phi_2)/2})$$

Intensita na výstupu interferometru I : stacionární monochromatická vlna

INTENSITY

$$I = |\Psi|^2 \quad I_0 = |\Psi_0|^2$$

$$a_1 \geq 0, \quad a_2 \geq 0$$

$$a_1^2 + a_2^2 = 1$$

prázdný interferometr

$$\Psi = \psi_{01} + \psi_{02} = (a_1 + a_2)\Psi_0 e^{i\Phi_{01}}, \quad \Phi_{01} = \Phi_{02}$$

$$I = |\psi_{01} + \psi_{02}|^2 = I_0(1 + 2a_1a_2) = I_{\max}$$

interferometr se vzorkem nebo vnějším polem

$$\Phi_1 - \Phi_2 \equiv \Delta\Phi$$

$$\Psi = \psi_1 + \psi_2 = e^{i(\Phi_1 + \Phi_2)/2} \Psi_0 (a_1 e^{+i\Delta\Phi/2} + a_2 e^{-i\Delta\Phi/2})$$

$$I = |\psi_1 + \psi_2|^2 = I_0(1 + 2a_1a_2 \cdot \cos \Delta\Phi)$$

$$-1 \leq \cos \Delta\Phi \leq 1$$

$$I_{\min} \leq I \leq I_{\max}$$

$$I_0(1 - 2a_1a_2) \quad I_0(1 + 2a_1a_2)$$

kontrast *visibility*

$$V = \frac{I_{\max} - I_{\min}}{I_{\max} + I_{\min}} = \frac{I_0(1 + 2a_1a_2) - I_0(1 - 2a_1a_2)}{I_0(1 + 2a_1a_2) + I_0(1 - 2a_1a_2)}$$

$$V = 2a_1a_2$$

$$I = |\psi_1 + \psi_2|^2 = I_0(1 + V \cdot \cos \Delta\Phi)$$

DNES ZÁKLADNÍ FORMULE

Intensita na výstupu interferometru I: stacionární monochromatická vlna

kontrast *visibility* a výběr cesty *which way* *welcher Weg*

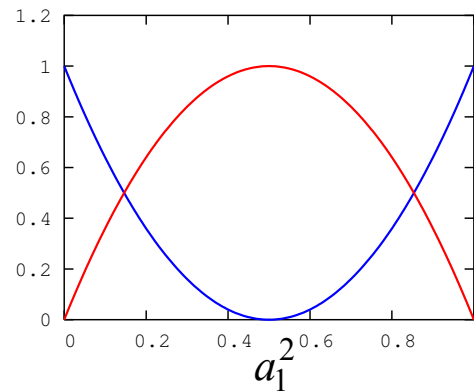
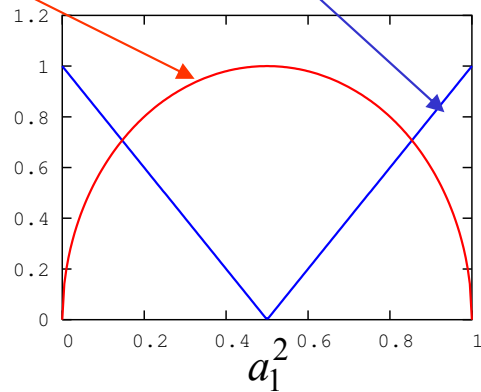
$$V = 2a_1a_2$$

$$W = |a_1^2 - a_2^2|$$

$$V^2 + W^2 = 1$$

$$a_1 \geq 0, \quad a_2 \geq 0$$

$$a_1^2 + a_2^2 = 1$$

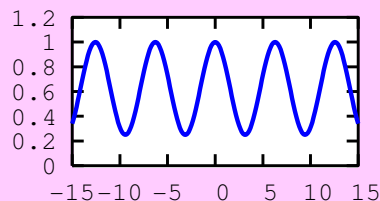

Kontrast je největší pro symetrické rozdělení svazků, když volba cesty jedním anebo druhým ramenem je neurčitá

$$\frac{I}{I_{\max}} = \frac{1 + 2a_1a_2 \cdot \cos \Delta\Phi}{1 + 2a_1a_2}$$

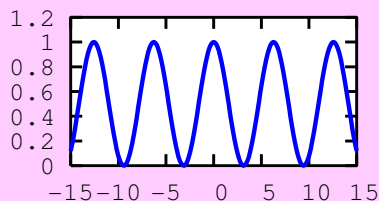
$$a_1^2 = 0.9, a_2^2 = 0.1$$

$$V = 0.6, W = 0.8$$

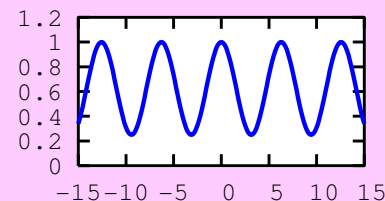
$$a_1^2 = 0.5, a_2^2 = 0.5$$

$$V = 1.0, W = 0.0$$

$$a_1^2 = 0.1, a_2^2 = 0.9$$

$$V = 0.6, W = 0.8$$

II. krok

Interference reálného svazku:
Čisté a smíšené stavy v kvantové fyzice

Intensita na výstupu interferometru II: stacionární smíšený stav

Dopadající svazek **není** monochromatická vlna.

Nekoherentní směs vln o různých energiích: **Smíšený stav** **realistický případ**

Intensity od jednotlivých vln ve směsi se sčítají: vlny nejsou navzájem koherentní.

Záleží na tom, jak rozdíl fází $\Delta\Phi$ závisí na energii vlny nebo lépe na vlnovém vektoru:

$$I = I_0 \int dk w(k) \cdot (1 + V \cdot \cos \Delta\Phi(k)), \quad \int dk w(k) = 1 \quad \text{vážený průměr}$$

Intensita na výstupu interferometru II: stacionární smíšený stav

Dopadající svazek **není** monochromatická vlna.

Nekoherentní směs vln o různých energiích: **Smíšený stav** **realistický případ**

Intensity od jednotlivých vln ve směsi se sčítají: vlny nejsou navzájem koherentní.

Záleží na tom, jak rozdíl fází $\Delta\Phi$ závisí na energii vlny nebo lépe na vlnovém vektoru:

$$I = I_0 \int dk w(k) \cdot (1 + V \cdot \cos \Delta\Phi(k)), \quad \int dk w(k) = 1$$

EXPERIMENTÁLNÍ POHLED

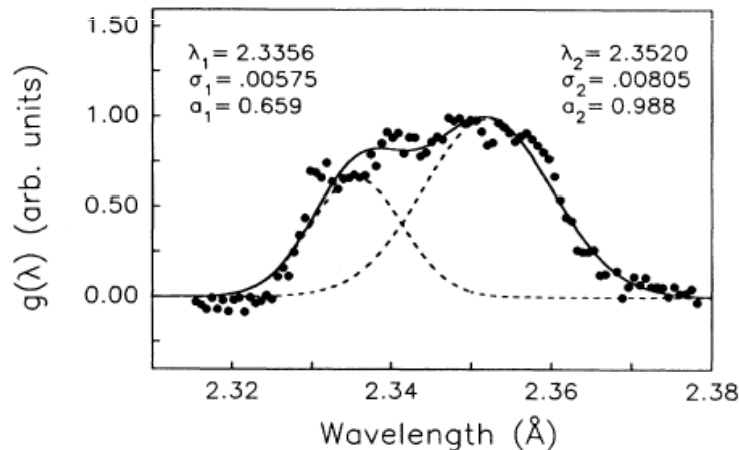

FIG. 3. Measured wavelength spectrum $g(\lambda)$ for the phase-echo experiment, and the double-Gaussian fit to it.

REÁLNÝ PŘÍKLAD

Dvojitý gaussovský profil

$$w(k) = 2\pi g(2\pi/k) \cdot k^{-2}$$

$$\frac{\delta k}{k} = \frac{\delta \lambda}{\lambda} \approx \frac{0.02}{2.34} \approx 0.01$$

Převod jedné formule na druhou

$$w(k) = 2\pi g(2\pi/k) \cdot k^{-2}$$

$$\frac{\delta k}{k} = \frac{\delta \lambda}{\lambda} \approx \frac{0.02}{2.34} \approx 0.01$$

základní identita $g(\lambda) d\lambda = w(k) dk$

$$k = \frac{2\pi}{\lambda} \Rightarrow d\lambda = -\frac{2\pi}{k^2} dk \quad \text{ale co znaménko?}$$

$$\int_{k_{\text{MIN}}}^k dk w(k) = \int_{\lambda}^{\lambda_{\text{MAX}}} d\lambda g(\lambda) = \int_k^{k_{\text{MIN}}} \left(-\frac{2\pi}{k^2} dk \right) g\left(\frac{2\pi}{k}\right) = \int_{k_{\text{MIN}}}^k \left(+\frac{2\pi}{k^2} dk \right) g\left(\frac{2\pi}{k}\right)$$

III. krok
Nestacionární popis interferometru:
Průlet vlnových klubek

Interference vlnových klubek: samotné klubko

Popis svazku pomocí klubek je vlastně propoj mezi částicemi v reaktoru a vlnami v interferometru. Klubko se hodí tak nějak do obojích míst.

TŘI KROKY (1D klubka)

krok 1. stojící klubko

$$\varphi(x) = \int \frac{dk}{2\pi} \cdot a(k) \cdot e^{ikx}$$

krok 2. klubko s nenulovou hybností

$$\psi(x) = \varphi(x) e^{ik_0x} = \int \frac{dk}{2\pi} \cdot a(k) \cdot e^{i(k+k_0)x} = \int \frac{dk}{2\pi} \cdot \underbrace{a(k-k_0)}_{c(k)} \cdot e^{ikx}$$

krok 3. klubko uvedeme do pohybu

$$\Psi(x,t) = \int \frac{dk}{2\pi} \cdot c(k) \cdot e^{i(kx-\omega(k)t)}$$

Toto platí pro každou volbu počáteční vlnové funkce.

Co je "klubko"? Má omezený rozsah v k -prostoru

Interference vlnových klubek: samotné klubko

Pak můžeme provést běžnou klubkovou transformaci

$$\Psi(x, t) = \int \frac{dk}{2\pi} \cdot c(k) \cdot e^{i(kx - \omega(k)t)}$$

$$\omega(k) = \varepsilon(\hbar k) / \hbar = \frac{\hbar}{2m} \cdot k^2$$

$$= \int \frac{dq}{2\pi} \cdot c(k_0 + q) \cdot e^{i((k_0 + q)x - \omega(k_0 + q)t)}$$

$$= e^{i(k_0 x - \omega(k_0)t)} \int \frac{dq}{2\pi} \cdot a(q) \cdot e^{i(q(x - v_0 t) - \cancel{\omega(q)t})}$$

zanedbáme rozplývání:
linearisace v (malém) q

$$\approx e^{i(k_0 x - \omega(k_0)t)} \int \frac{dq}{2\pi} \cdot a(q) \cdot e^{iq(x - v_0 t)}$$

$$\Psi(x, t) = e^{i(k_0 x - \omega(k_0)t)} \times \varphi(x - v_0 t)$$

Interference vlnových klubek: samotné klubko

Pak můžeme provést běžnou klubkovou transformaci

$$\Psi(x, t) = \int \frac{dk}{2\pi} \cdot c(k) \cdot e^{i(kx - \omega(k)t)}$$

$$\omega(k) = \varepsilon(\hbar k) / \hbar = \frac{\hbar}{2m} \cdot k^2$$

$$= \int \frac{dq}{2\pi} \cdot c(k_0 + q) \cdot e^{i((k_0 + q)x - \omega(k_0 + q)t)}$$

$$= e^{i(k_0 x - \omega(k_0)t)} \int \frac{dq}{2\pi} \cdot a(q) \cdot e^{i(q(x - v_0 t) - \cancel{\omega(q)t})}$$

zanedbáme rozplývání:
linearisace v (malém) q

$$\approx e^{i(k_0 x - \omega(k_0)t)} \int \frac{dq}{2\pi} \cdot a(q) \cdot e^{iq(x - v_0 t)}$$

$$\Psi(x, t) = e^{i(k_0 x - \omega(k_0)t)} \times \varphi(x - v_0 t)$$

nosná vlna

×

obálka klubka

$$e^{ik_0(x - u_0 t)}$$

×

$$\varphi(x - v_0 t)$$

$$u_0 = \frac{\omega(k_0)}{k_0} = \frac{\hbar}{2m} k_0$$

$$v_0 = \frac{d\omega(k_0)}{dk_0} = \frac{\hbar}{m} k_0 = 2u_0$$

fázová rychlost

grupová rychlost

Interference vlnových klobek: zpožděné klobko ve vnějším potenciálu

Známe $\Delta\Phi(k)$; k snadno přepočteme na energii pomocí

$$\Psi_1(x, t) = e^{i(k_0x - \omega(k_0)t)} \times \varphi(x - v_0t)$$

$$\omega(k) = \varepsilon(\hbar k) / \hbar = \frac{\hbar}{2m} \cdot k^2$$

$$\Psi_2(x, t) = \int \frac{dk}{2\pi} \cdot c(k) \cdot e^{i(kx + \Delta\Phi(k) - \omega(k)t)}$$

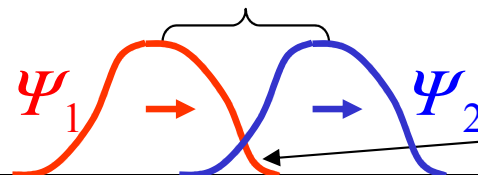
$$= \int \frac{dq}{2\pi} \cdot c(k_0 + q) \cdot e^{i((k_0 + q)x + \Delta\Phi(k_0 + q) - \omega(k_0 + q)t)}$$

$$\approx e^{i(k_0x + \Delta\Phi(k_0) - \omega(k_0)t)} \int \frac{dq}{2\pi} \cdot a(q) \cdot e^{iq(x + \frac{d}{dk} \Delta\Phi(k_0) - v_0t)}$$

$$\Psi_2(x, t) = e^{i(k_0x + \Delta\Phi(k_0) - \omega(k_0)t)} \times \varphi(x + \frac{d}{dk} \Delta\Phi(k_0) - v_0t)$$

DRÁHOVÝ POSUN Δx

překryv

Interference vlnových klubek: výpočet intenzity

Časově závislá intenzita

$$I(t) = |\Psi_1(t) + \Psi_2(t)|^2 = |\Psi_1(t)|^2 + |\Psi_2(t)|^2 + 2 \operatorname{Re}[\Psi_1^*(t)\Psi_2(t)]$$

Po vystředování po časech (to odpovídá pozorování)

$$I \propto 1 + V \operatorname{Re}[e^{i\Delta\Phi(k_0)} \Gamma(\frac{d}{dk} \Delta\Phi(k_0))]$$

$$\Gamma(x) = \int \frac{dq}{2\pi} \cdot |c(k_0 + q)|^2 \cdot e^{iqx}$$

spektrální
intenzita
klubka

TO ODVODÍME

Interference vlnových křubek: výpočet intenzity

$$I(t) = |a_1\Psi_1(t) + a_2\Psi_2(t)|^2 = \underbrace{|a_1\Psi_1(t)|^2 + |a_2\Psi_2(t)|^2}_{\int dx |\Psi_{1,2}(t)|^2 = 1} + \underbrace{2a_1a_2}_{V} \operatorname{Re}[\Psi_1^*(t)\Psi_2(t)]$$

$$\int dt |\Psi_1(x_{\text{OBS}}, t)|^2 = \int dt |\varphi(x_{\text{OBS}} - v_0 t)|^2 = v_0^{-1} \int d\xi |\varphi(\xi)|^2$$

$$\int dt \operatorname{Re}[\Psi_1^*(t)\Psi_2(t)] = \operatorname{Re}[e^{i\Delta\Phi(k_0)} \varphi^*(x - v_0 t) \varphi(x + \frac{d}{dk} \Delta\Phi(k_0) - v_0 t)]$$

$$= \int dt \operatorname{Re}[e^{i\Delta\Phi(k_0)} \int \frac{dq}{2\pi} \cdot a(q) \cdot e^{-iq(x-v_0 t)} \int \frac{d\bar{q}}{2\pi} \cdot a(\bar{q}) \cdot e^{i\bar{q}(x + \frac{d}{dk} \Delta\Phi(k_0) - v_0 t)}]$$

$$= \operatorname{Re}[e^{i\Delta\Phi(k_0)} \int \frac{dq}{2\pi} \cdot a(q) \cdot \int \frac{d\bar{q}}{2\pi} \cdot a(\bar{q}) \cdot e^{i\bar{q} \frac{d}{dk} \Delta\Phi(k_0)} \boxed{\int dt e^{-i(q-\bar{q})(x-v_0 t)} } \square \frac{2\pi}{v_0} \delta(q-\bar{q})]$$

$$= \frac{1}{v_0} \operatorname{Re}[e^{i\Delta\Phi(k_0)} \int \frac{dq}{2\pi} \cdot |a(q)|^2 e^{i\bar{q} \frac{d}{dk} \Delta\Phi(k_0)}]$$

Interference vlnových křubek: výpočet intensity

$$I(t) = |a_1\Psi_1(t) + a_2\Psi_2(t)|^2 = \underbrace{|a_1\Psi_1(t)|^2 + |a_2\Psi_2(t)|^2}_{\int dx |\Psi_{1,2}(t)|^2 = 1} + \underbrace{2a_1a_2}_{V} \text{Re}[\Psi_1^*(t)\Psi_2(t)]$$

$$\int dt |\Psi_1(x_{\text{OBS}}, t)|^2 = \int dt |\varphi(x_{\text{OBS}} - v_0 t)|^2 = v_0^{-1} \int d\xi |\varphi(\xi)|^2$$

$$\int dt \text{Re}[\Psi_1^*(t)\Psi_2(t)] = \text{Re}[e^{i\Delta\Phi(k_0)} \varphi^*(x - v_0 t) \varphi(x + \frac{d}{dk} \Delta\Phi(k_0) - v_0 t)]$$

$$= \int dt \text{Re}[e^{i\Delta\Phi(k_0)} \int \frac{dq}{2\pi} \cdot a(q) \cdot e^{-iq(x-v_0 t)} \int \frac{d\bar{q}}{2\pi} \cdot a(\bar{q}) \cdot e^{i\bar{q}(x + \frac{d}{dk} \Delta\Phi(k_0) - v_0 t)}]$$

$$= \text{Re}[e^{i\Delta\Phi(k_0)} \int \frac{dq}{2\pi} \cdot a(q) \cdot \int \frac{d\bar{q}}{2\pi} \cdot a(\bar{q}) \cdot e^{i\bar{q} \frac{d}{dk} \Delta\Phi(k_0)} \int dt e^{-i(q-\bar{q})(x-v_0 t)}] \quad \frac{2\pi}{v_0} \delta(q-\bar{q})$$

$$= \frac{1}{v_0} \text{Re}[e^{i\Delta\Phi(k_0)} \int \frac{dq}{2\pi} \cdot |a(q)|^2 e^{i\bar{q} \frac{d}{dk} \Delta\Phi(k_0)}$$

$$I \propto 1 + V \text{Re}[e^{i\Delta\Phi(k_0)} \Gamma(\frac{d}{dk} \Delta\Phi(k_0))]$$

$$\Gamma(x) = \int \frac{dq}{2\pi} \cdot |c(k_0 + q)|^2 \cdot e^{iqx}$$

Interference vlnových klubek: výpočet intenzity

Časově závislá intenzita

$$I(t) = |\Psi_1(t) + \Psi_2(t)|^2 = |\Psi_1(t)|^2 + |\Psi_2(t)|^2 + 2 \operatorname{Re}[\Psi_1^*(t)\Psi_2(t)]$$

Po vystředování po časech (to odpovídá pozorování)

$$I \propto 1 + V \operatorname{Re}[e^{i\Delta\Phi(k_0)} \Gamma(\frac{d}{dk} \Delta\Phi(k_0))]$$

$$\Gamma(x) = \int \frac{dq}{2\pi} \cdot |c(k_0 + q)|^2 \cdot e^{iqx}$$

$$I = I_0 \left(1 + V \operatorname{Re}[e^{i\Delta\Phi(\tilde{k})} W(\frac{d}{dk} \Delta\Phi(\tilde{k}))] \right)$$

$$W(x) = \int dq w(\tilde{k} + q) \cdot e^{iqx}$$

SROVNEJME

střední intenzita proudu
náhodně přiletujících
totožných klubek

intenzita stacionární směsi
rovinných vln

**náhodný proud klubek a
nehomogenní směs
rovinných vln o stejné
šířce jsou dva
ekvivalentní popisy
stejného stavu**

Interference vlnových klubek: výpočet intenzity

Časově závislá intenzita

$$I(t) = |\Psi_1(t) + \Psi_2(t)|^2 = |\Psi_1(t)|^2 + |\Psi_2(t)|^2 + 2 \operatorname{Re}[\Psi_1^*(t)\Psi_2(t)]$$

Po vystředování po časech (to odpovídá pozorování)

$$I \propto 1 + V \operatorname{Re}[e^{i\Delta\Phi(k_0)} \Gamma(\frac{d}{dk} \Delta\Phi(k_0))]$$

$$\Gamma(x) = \int \frac{dq}{2\pi} \cdot |c(k_0 + q)|^2 \cdot e^{iqx}$$

$$I = I_0 \left(1 + V \operatorname{Re}[e^{i\Delta\Phi(\tilde{k})} W(\frac{d}{dk} \Delta\Phi(\tilde{k}))] \right)$$

$$W(x) = \int dq w(\tilde{k} + q) \cdot e^{iqx}$$

$\delta k \times \delta s = 1$		
klubko	neurčitost hybnosti	velikost klubka
svazek	spektr. šířka svazku	koherenční délka

SROVNEJME

střední intenzita proudu
náhodně přiletujících
totožných klubek

intenzita stacionární směsi
rovinných vln

**náhodný proud klubek a
nehomogenní směs
rovinných vln o stejné
šířce jsou dva
ekvivalentní popisy
stejného stavu**

Interference vlnových klubek: výpočet intenzity

Časově závislá intenzita

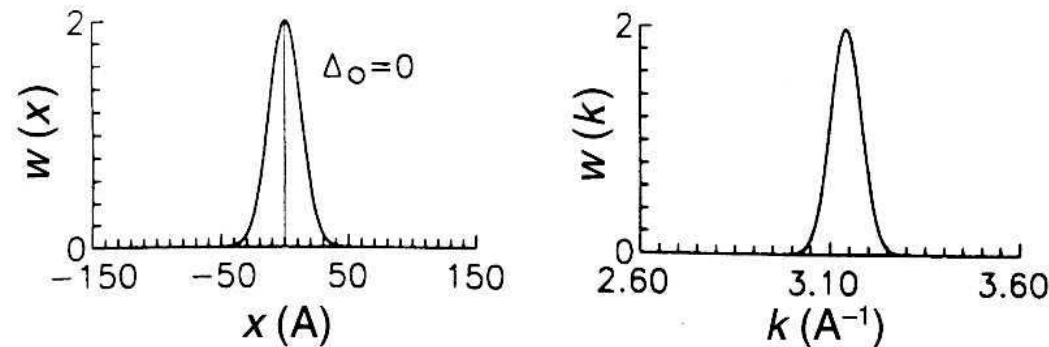
$$I(t) = |\Psi_1(t) + \Psi_2(t)|^2 = |\Psi_1(t)|^2 + |\Psi_2(t)|^2 + 2 \operatorname{Re}[\Psi_1^*(t)\Psi_2(t)]$$

Po vystředování po časech (to odpovídá pozorování)

$$I \propto 1 + V \operatorname{Re}[e^{i\Delta\Phi(k_0)} \Gamma(\frac{d}{dk} \Delta\Phi(k_0))]$$

$$\Gamma(x) = \int \frac{dq}{2\pi} \cdot |c(k_0 + q)|^2 \cdot e^{iqx}$$

GAUSSOVSKÉ KLUBKO

Interference vlnových klubek: výpočet intenzity

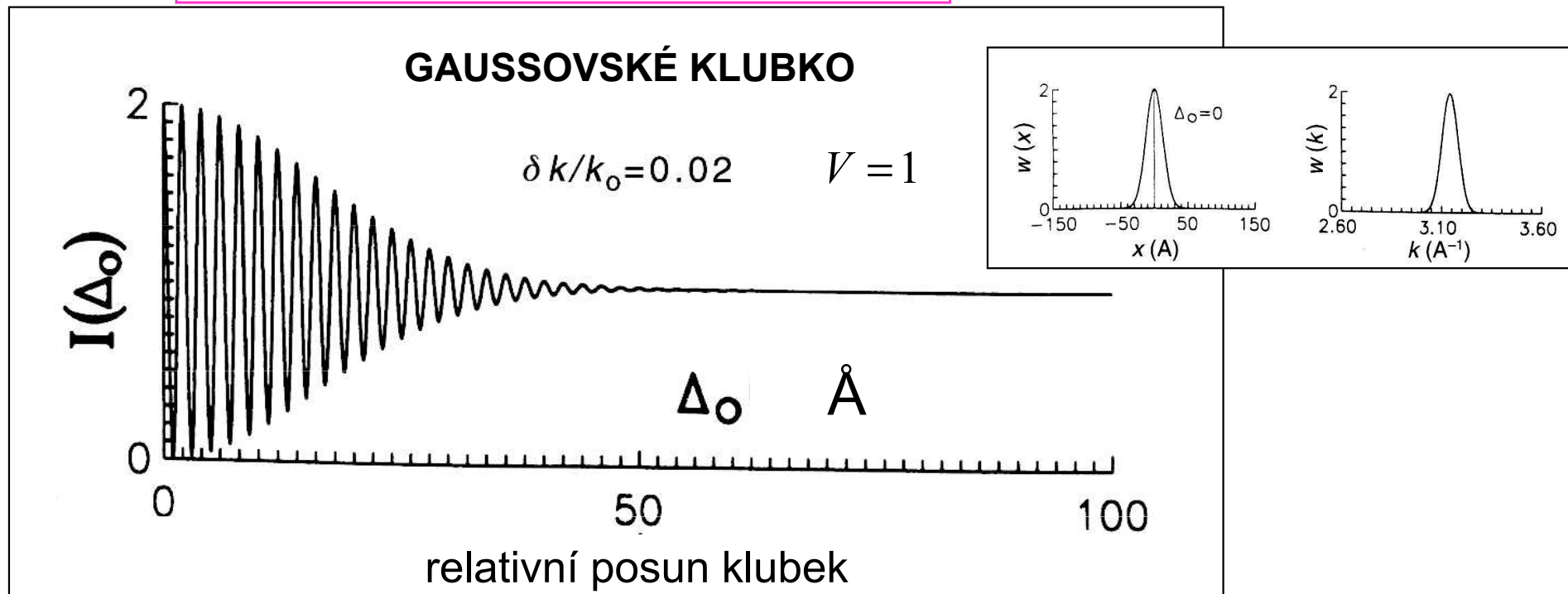
Časově závislá intenzita

$$I(t) = |\Psi_1(t) + \Psi_2(t)|^2 = |\Psi_1(t)|^2 + |\Psi_2(t)|^2 + 2 \operatorname{Re}[\Psi_1^*(t)\Psi_2(t)]$$

Po vystředování po časech (to odpovídá pozorování)

$$I \propto 1 + V \operatorname{Re}[e^{i\Delta\Phi(k_0)} \Gamma(\frac{d}{dk} \Delta\Phi(k_0))]$$

$$\Gamma(x) = \int \frac{dq}{2\pi} \cdot |c(k_0 + q)|^2 \cdot e^{iqx}$$

The end